

YENİ ASUR İMPARATORLUĞU PROPAGANDASININ HEDEF- LERİ VE YÖNTEMLERİ

Özet

Yeni Asur İmparatorluğu, Eski Yakın-doğu'nun en önemli İmparatorluklarından birisidir. İmparatorluk, Kuzey Mezopotamya'da Asur kentinde kurulmuştur. Asur krallarının yaptıkları başarılı savaşlar sonucunda devlet hızla genişlemiş ve Mezopotamya çevresi Asurluların eline geçmiştir. Asur krallarının emperyalist politikaları, kraliyet otoritesinin medya organları olan steller, yıllıklar, inşaat yazıtları ve kabartma tasvirlerdeki kraliyet propagandası ile desteklenmiştir. Asur propagandası tanrıları, bürokrasiyi, gelecekteki kral-ları, halkı, orduyu ve düşmanları etkilemek için yapılmıştır. Asur kralları tanrıların desteğini devam ettirmek, bürokrasiye devlet ideolojisini yerleştirmek, gelecekte kral olacak prenslere devlet yönetimini öğretmek, halkı ve orduyu kraliyet otoritelerinin hizmetinde çalıştırmak ve düşmanların iradesini ele geçirmek istemişlerdir. Propaganda mesajları profesyonel tarafından yazılı, görsel veya sözlü olarak yayılmıştır. Kralların imajı her zaman olumlu, düşmanların imajı her zaman olumsuz yansıtılmıştır. Asur tanrıları ve kralları yüceltilmiş, kraliyet politikalarına muhalefet edenler aşağılanmıştır. Şiddetin her türlü meşrulaştırılmış ve krallar genellikle düşmanlarına uyguladıkları şiddet ile övünmüşlerdir. Asur propagandasında Eski Mezopotamya'nın en zengin örneklerini vermesi bakımından önemlidir.

ULUSLARARASI
TÜRK DÜNYASI
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
INTERNATIONAL
JOURNAL OF
TURKISH WORLD
STUDIES
CİLT 4 / SAYI 2 /
NİSAN 2021

Sorumlu Yazar
Corresponding Author
Ahmet Selim BAYSAL
Niğde Ömer Halisdemir
Üniversitesi Fen-
Edebiyat Fakültesi Tarih
Bölümü [asbay-
sal@ohu.edu.tr](mailto:asbay-sal@ohu.edu.tr) Orcid:
0000-0003-4860-0251
Gönderim Tarihi
Received
11.03.2021

Kabul Tarihi
Accepted
29.03.2021

Atıf
BAYSAL, A. Selim
(2021). "Yeni Asur
İmparatorluğu
Propagandasının
Hedefleri ve Yöntemle-
ri", *Uluslararası Türk
Dünyası Araştırmaları
Dergisi*, (4/2), 1-30.

ARAŞTIRMA
MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

Anahtar kelimeler: Eski Yakındoğu, Din, Emperyalizm, İdeoloji, Terörizm.

THE GOALS AND METHODS OF THE NEO ASSYRIAN EMPIRE PROPAGANDA

Abstract

The Neo-Assyrian Empire is one of the most important empires of the Ancient Near East. The empire was established in the city of Assur in Northern Mesopotamia. As a result of the successful wars of the Assyrian kings, the state expanded rapidly and the surrounding area of Mesopotamia was captured by the Assyrians. The imperialist policies of the Assyrian kings were supported by royal propaganda in steles, annuals, construction inscriptions, and relief depictions, which were the media organs of royal authority. Assyrian propaganda was meant to influence the gods, bureaucracy, future kings, people, the army, and enemies. The Assyrian kings wanted to continue the support of the gods, to embed the state ideology in the bureaucracy, to teach the future princes the state administration, to employ the people and the army in the service of the royal authorities, and to seize the will of the enemies. Propaganda messages were spread by professionals in written, visual or verbal forms. The image of kings has always been reflected positively, the images of enemies have always been negatively reflected. Assyrian gods and kings were glorified, those who opposed royal politics were humiliated. Violence in all its forms has been legitimized, and kings often boasted of the violence they inflicted on their enemies. It is important in the Assyrian propaganda in that it gives the richest examples of Ancient Mesopotamia.

Keywords: Ancient Near East, Religion, Imperialism, Ideology, Terrorism.

Giriş

Savaşçılıkları ve acımasızlıkları ile ünlü Asurlular, Yeni Asur İmparatorluğu Dönemi'nde (yaklaşık M.Ö. 934-612) Mezopotamya, Suriye, Doğu Akdeniz, Kıbrıs, Mısır, Zagros Dağları ile Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun önemli bir kısmına egemen olmuşlardır. Demir Çağı'nın en önemli devletlerinden olan Yeni Asur İmparatorluğunun yayılmacı kralları, söz konusu bölgeler üzerinde sadece savaşlarla egemenlik kurmamışlardır. İmparatorluğun büyüyüp genişlemesinde ve yönetiminde krallıyet propagandası da oldukça etkili olmuştur.

Bu çalışma, Yeni Asur İmparatorluğu'nun Eski Yakınoğu'da o zamana kadar görülmemiş büyüklükte bir devlet haline gelmesinin nedenlerinden birisi olan propaganda olgusunu incelemektedir. Böylece propagandanın Yeni Asur İmparatorluğu özelinde emperyalizme nasıl hizmet ettiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Asur kraliyet propaganda mesajlarını içeren yıllıkardan, zafer stellerinden, inşa kitabelerinden, kabartma tasvirlerden ve mühürlerden yazılı ve görsel propaganda mesajlarını seçerek inceledik. Böylece hem yazılı belgeler hem de arkeolojik kalıntılardan faydalanarak Asur devlet ideolojisini ve propaganda yöntemlerini değerlendirdik. Asur kraliyet yazıtlarındaki propaganda mesajlarını Tevrat kayıtlarındaki tarihsel olaylarla karşılaştırarak benzer ifadeleri tespit ettik.

Propaganda; tarih, siyaset, sosyoloji ve psikoloji gibi sosyal bilim dallarının inceleme konusu olan disiplinler arası bir olgudur. Propaganda sözcüğü Latince "yaymak" ve "tohum ekme" anlamından gelmektedir. (Jowett and O'Donnell, 2012: 1-4)

Bilim insanları tarafından propagandanın farklı modern tanımları yapılmıştır. Antik zamanlara ve çalışmamıza uygun propaganda tanımı olarak Jowett ve O'Donnell'in: "*Propaganda, algıları şekillendirmek, bilişleri manipüle etmek ve propagandacının arzulanmış niyetini ortaya koyan bir tepkiyi elde etmek ve davranışları yönlendirmek için yapılan kasıtlı, sistematik bir girişimdir.*" (Jowett and O'Donnell, 2012: 6) tanımının uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Propaganda sözcüğü ile yakın ilişkili olarak genellikle "psikolojik savaş", "beyin yıkama" ve "zihin kontrolü" tabirleri de kullanılmaktadır.

Antik Mezopotamya metinlerinde propaganda sözcüğünü karşılayacak bir sözcüğe rastlanmaz. Ancak krallar ve onlara bağlı etkili kişilerin yazılı ve görsel mesajlarında propaganda tanımına uyacak yeteri kadar belge mevcuttur.

Mezopotamya coğrafyasında M.Ö. 4. Binyıl'dan itibaren - belki de daha eskiden- krallar ve onlara bağlı kişilerce yazılı ve görsel propaganda mesajları oluşturulmuştur. Uruk Aslan Avı Steli (Öz, 2016: 145-150), Sumer Kralı Eannatum'un Akbabalar Steli (<https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/stele-vultures>), Sumerlilerin önemli kentlerinden Ur Kenti kazılarında bulunmuş

olan Ur Standardı
(https://www.britishmuseum.org/collection/object/W_1928-1010-3), Akad Kralı Naram-sin'in Zafer Steli (<https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/victory-stele-naram-sin>), Kültepe'den Akad Kralı Sargon'a Ait Bir Tablet (Günbattı, 1997-131-155) ve Eski Bâbil Kralı Hammurabi'nin Kanun Steli (<https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/law-code-hammurabi-king-babylon>) Yeni Asur İmparatorluğu Devri'ne gelinceye kadar yaygın bilinen propaganda eserleridir.

Bunlara ek olarak, sözlü propaganda geleneğinin var olduğu da düşünülebilir. Yeni Asur İmparatorluğu propagandası Mezopotamya'daki bu geleneğin en zengin örneklerini sunmaktadır.

Yeni Asur İmparatorluğu Dönemi propagandasının zenginliğinin başlıca sebepleri şunlar olabilir:

1-) Mezopotamya'da propaganda geleneğinin M.Ö. 4. Binyıldan itibaren zamana bağlı olarak gelişmesi ve M.Ö. 1. Binyılda en güçlü seviyeye ulaşması.

2-) Yeni Asur İmparatorluğu'nun o zamana kadarki tüm devletlerden daha geniş sınırlara ulaşması ve bu toprakların kontrolü için her zaman ordu sevkiyatının mümkün olmaması veya bunun maliyetli olması. Bunun yerine, elde tutulan bölgelerde egemenliği sağlamaya yardımcı olacak daha az maliyetli bir araç olan propagandanın kullanılması.

3-) Orta Asur İmparatorluğu (yaklaşık M.Ö. 1392-934) krallarından I. Tiglath-pileser (M.Ö. 1112-1074)'den itibaren başladığı tahmin edilen Asur kütüphaneciliğinin, Yeni Asur İmparatorluğu devrinde Esarhaddon (M.Ö. 681-669) ve oğlu Asurbanipal (M.Ö. 669-631) gibi bazı kralların eğitime, arşivciliğe ve kütüphaneciliğe önem vermeleri nedeniyle en zengin dönemini yaşaması. (Baysal, 2016: 87vd.) Bu vesileyle propaganda için gerekli olan Mezopotamya'nın zengin yazılı ve görsel verilerine sahip olma imkânı elde edilmesi.

4-) Atın savaş, ulaşım ve haberleşme aracı olarak yaygın şekilde kullanılması nedeniyle propagandanın yayılması için gereken ulaşım ve haberleşme imkanlarının gelişmesi.

5-) Demir Çağı teknolojisinin getirdiği yenilik ve imkanlarla demir silahların ve aletlerin etkili bir şekilde kullanılmaya başlanması. Ayrıca demirin gösterişli propaganda eserlerinin

yapımında kullanılması. Bu konularda takip eden sayfalarda örnekler verilecektir.

Asur kraliyet propagandasında insan davranışlarını yönlendirmek için korkutma, abartma, aldatma ve demagoji gibi olgular sıkça kullanılmıştır. (Laato, 1995: 209) Asur kraliyet propagandası; Tanrıları, bürokrasiyi, gelecekte kral olacak prensleri, halkı, orduyu ve düşmanı etkilemeye yönelik olarak yapılmıştır. (Liverani, 1995: 2353-2366)

1. Asur Kraliyet Propagandasının Hedefleri

1.1. Tanrı ve Tanrıçalar

Eski Mezopotamya'da inanca göre, tanrı ve tanrıçalar toplumların yönetimi için krallar atıyorlardı. Halklar sürüye, krallar da çobana benzetiliyordu. Çobanın görevi tanrı ve tanrıçalar adına sürüyü çoğaltıp zenginleştirmek ve huzur içinde yaşatmak idi. Bununla birlikte yeryüzünde ilahi düzene karşı suç işleyenlerle mücadele etmekte. Sürüdeki bireylerin görevi de çobana ve tanrılara biat ve hizmet etmek idi. (Budge and King, 1902: 30, 32, 93; Luckenbill, 1926: 41, 56, 58, 73, 88 vd.)

Krallar, tanrıların hizmetçisi olarak işlerini iyi yaptıklarına dair yazılı ve görsel kayıtlar tutuyorlardı. Bu kayıtların yer aldığı yıllıklarda, krallar tanrılar için ne kadar büyük hizmetler yaptıklarını detaylıca anlatıyorlardı. Genellikle çeşitli cins, ebat ve şekillerdeki malzemeler üzerine yazılan yıllıklar özenle korunuyordu. (Bakınız: Ekler, Fotoğraf 5) Yıllıklarla birlikte, savaşlarda kazanılan zaferlerin anısına diktirilen zafer kitabeleri, kraliyet mektupları ve inşa kitabeleri gibi kraliyet yazıtları oluşturuluyordu. Bu kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre, kralların her zaman tanrı ve tanrıçaların desteğini devam ettirmek istediklerini anlıyoruz. Bu nedenle kraliyet propagandasının birinci hedefinin tanrı ve tanrıçaların kararlarını olumlu yönde etkilemek olduğunu söyleyebiliriz. (Liverani, 1995: 2354; Kağnıcı, 2017: 130) Efendilerinin desteğini alan ve devam ettirmeyi başaran kralların saltanatlarının başarılı ve uzun geçeceği inancı, kralların tanrıları memnun etme konusuna önem vermelerine neden olmuştur. Ayrıca Asur inancına göre savaşlara tanrı ve tanrıçalar karar vermekteydi.

1.2. Bürokrasi

Çalışmanın başında propagandanın tanımı yapılırken Latince “yaymak” ve “tohum ekmek” anlamlarına geldiği ifade edilmişti. (Jowett and O'Donnell, 2012: 1-4) Elbetteki yazılı, görsel ve sözlü propaganda mesajlarının hedef kitlelere yayılmasını sağlayacak siyasetçiler, din adamları, akademisyenler ve sanatkârlar gibi profesyonellere ihtiyaç duyulmuştur. Bu kişiler hem kraliyet otoritesine hizmet için propaganda mesajları üretmişler, hem de bu mesajların yayılmasını sağlamışlardır. Örneğin gösterişli stelleri üreten ve bu stellerdeki sınırlı alanlara en çarpıcı çivi yazılı mesajları ve kabartma tasvirleri yerleştirmekle görevli sanatçılar ve devlet adamlarının varlığı şüphesizdir.

Yeni Asur İmparatorluğu güçlü bir bürokratik yapıdan oluşuyordu. Yeni Asur İmparatorluğu dinamik yapısını ve yayılmacılığını ordu yanında bürokrasiye de dayandırıyor. Asur Devlet Arşivleri'nde Asur kralları ile bürokratlar arasındaki çok sayıda yazışma bunu kanıtlamaktadır. (Parpola, 1987; Lanfranchi and Parpola, 1990; Parpola, 1993) Bu yazışmalar bürokrasinin devlet yönetimindeki etkisini ortaya koymaktadır. Yazışmalarda çeşitli bölgelerde faaliyet gösteren kraliyet ajanlarının varlığı da görülmektedir. Kralların uzaklardaki duyu organları gibi hizmet eden ajanların kraliyet inancını, ideolojisini ve propagandasını öğrenip benimsedikten sonra bunları yaymakla da görevli oldukları düşünülebilir.

Propaganda sistematik ve kasıtlı yapıldığı için profesyonellik gerektiren bir iş olmuştur. Bu nedenle hangi hedefe karşı hangi argümanların kullanılacağına karar veren, hedef kitleyi iyi tanıyan bilgili bürokratların, ajanların ve sanatçıların olması gerekmektedir. Bu kişiler steller, şehir ve saray duvarlarındaki kabartma tasvirler ve bölgeye hâkim noktalardaki uçurum yüzleri gibi hedefteki kişilerin görebileceği yerlerdeki nesnelere üzerinde yazılı ve görsel propaganda çalışmaları yapmışlardır. Sözlü propagandanın ise kraliyet ajanları ve saraya yakın kişiler tarafından yapıldığını düşünüyoruz.

Bürokrasiye yönelik propagandanın amacı şu şekilde sıralanabilir:

1. Asur kralları tarafından geliştirilen devlet ideolojisinin bürokraside yayılıp yerleşmesini sağlamak. Bu vesileyle ideolojik olarak güçlü bir devlet ve bürokratik yapı oluşturmak.

2. Olası bir iç veya dış tehdit durumunda bürokrasinin krala sadakatle bağlı kalmasını sağlamak.

3. Bürokrasinin kraliyet otoritesi adına İmparatorluğun çeşitli bölgelerinde hizmet etmesini sağlamak.

Asur Kralı Esarhaddon'un (M.Ö. 681-669) vasiyetnamesinden bir pasaj; kraliyet ideolojisi ve bunun bürokrasiye tatbiki konusunda bize fikir verebilir:

“Efendiniz Asur Kralı Esarhaddon'un dünyadan göçtüğü gün, efendiniz Esarhaddon'un oğlu büyük veliaht prens olarak atanmış Asurbanipal (aynı gün) kralınız ve efendiniz olacak. Kuvvetli olanların kibrini kıracak, boynu bükük olanları yükseltecek, ölümü hak edenleri mezara koyacak, affa layık olanları bağışlayacak. O ne derse kulak verecek ne buyurursa onu yerine getireceksiniz. Ona karşı başka bir kral, başka bir efendi aramayacaksınız.” (Parpola and Watanabe, 1988: 36)

Esarhaddon'nun bu mesajı kraliyet otoritesine bağlı bürokratlara ve etkili kişilere yöneliktir. Esarhaddon bu mesajıyla kendisinden sonra başa geçecek olan oğlu Asurbanipal döneminde devletin nasıl yönetileceği konusunda fikir vermekte ve Asurbanipal'e bağlılık konusunda muhataplarından güvence istemektedir.

1.3. Geleceğin Kralları

İmparatorluk ideolojisini oluşturmak ve yaymak sadece o günün ihtiyaçları için gerekli değildi. Kral öldükten sonra onun yerine geçecek prenslerin eğitilmeleri ve gelecekteki görevlerine hazırlanmaları gerekliydi. Hatta çok daha sonraki zamanlarda kral olacak hanedan üyesi torunların bile imparatorluğun maddi ve manevi mirasından beslenerek ülkeyi yönetmeleri bekleniyordu. Gelecekte Asur ülkesini yönetecek prensler için sadece maddi bir miras bırakılmamış, aynı zamanda din, ideoloji ve propaganda teknikleri gibi soyut miraslar da bırakılmıştır. Böylece, gelecekteki Asur krallarının karşılaşılabilecekleri olası problemler karşısında, tarihteki örneklerle bakarak hangi çözüm yöntemlerini kullanmaları gerektiğini bilmeleri beklenmiştir. Çeşitli konularda tabletlerin yazılıp kopyalarının oluşturulması, arşiv ve

kütüphanelerde korunması, bilginin belgelendirilmesi, unutulmasının önlenmesi, gelecek nesillere aktarılması ve gelecek nesiller tarafından kullanılmasının sağlanması da buna hizmet etmekteydi.

Örneğin tapınakların gelecekte restore edilmesi hakkında Orta Asur (yaklaşık M.Ö. 1392-934) krallarından I. Tiglat-pileser'in (M.Ö. 1115-1076) gelecekteki krallara yönelik tavsiyeleri gibi:

“Gelecekte, gelecek günlerde, büyük tanrılar, benim efendilerim Anu ve Adad’ın zigguratları yaşlanıp harap hale geldiğinde, daha sonraki bir prens, zayıflamış olanları geri yerine getirebilir (restore edebilir). O, anıtsal ve kil yazıtlarımı yağla yağlasın, fedakârlık etsin ve yerlerine iade etsin.” (Grayson, 2002: 30)

Yeni Asur İmparatorluğu krallarından II. Asurnasirpal (M.Ö. 885-860), İştâr Tapınağı restorasyon kaydı ile ilgili kireçtaşı tablet üzerine yazılmış bir yazıtında İştâr Tapınağı'nı restore ettiğinden bahsetmektedir. II. Asurnasirpal kendisinden sonra gelecek kişilerin bu tapınağa zarar vermemelerini istemekte ve gelecekte tapınağa zarar verebilecek kişilere beddualar ederek onları lanetlemektedir. Bu mesajlar Mezopotamya'da binlerce yıl boyunca devam eden gelecekteki krallara yönelik bir propaganda mesajıdır. (Budge and King, 1902: 162-166)

1.4. Halk ve Ordu

Krallar tanrılar tarafından kutsanmaları, ekonomik ve askeri başarıları, imar ve restorasyon faaliyetleri, peyzaj düzenlemeleri hatta okuma-yazma bilmeleri dahil her türlü başarılarının halk tarafından bilinmesini ve bunların takdir edilmesini istemişlerdir. Bu konuda Asur Kralı II. Asurnasirpal'in (M.Ö. 885-860) İştâr Tapınağı'nın restorasyonundan bahseden yazıtı (Budge and King, 1902: 162 vd.) ve Asur Kralı Esarhaddon'un (M.Ö. 681-669) Bâbil'in restorasyonu hakkındaki yazıtında yer alan pasajlar örnek verilebilir. (Luckenbill, 1927: 242 vd.)

Böylece halk işlerin yolunda gittiğini ve tanrılar ile krallar arasındaki ilişkilerin sağlıklı devam ettiğini düşünüp motive olacak ve halkı yönetme işi kolaylaşacaktı. Bununla birlikte yetişkin Asurlu erkeklerin devlet için savaşmaya istekleri artacaktı.

Kralın otoritesine karşı muhalefet ve isyan meydana geldiğinde halk ve ordu kralın tarafında olacaktı.

Özellikle Akad, Asur ve Babil İmparatorlukları dönemlerinde Sami orduları İran, Anadolu, Doğu Akdeniz, Mısır gibi uzak bölgelere sevk edilip cepheden cepheye sürüldüler. Zorlu coğrafyalarda bulunan ve güçlkle ulaşılan düşmanlar acı verici katliamlardan geçirildiler. Asur kralları bu katliamlarla övündüler. Asur krallarının döktükleri kanlardan duydukları gururdan bahseden örnek bir yazıt için Asur Kralı Tiglat-pileser'in silindir kitabesindeki (yaklaşık M.Ö. 1100) övünç dolu sözleri örnek verebiliriz. (Budge and King, 1902: 36)

Asurlular tarafından çoğu zaman Eski Yakındoğu halkları köleleştirildiler ve sömürüldüler. Bu esnada elbette krala bağlı sayısız asker de hayatını kaybediyor veya çarpışmalarda yaralanıp sakat kalıyordu. Devlete karşı yükümlülüklerin zorlukları sadece savaş zamanları ile de sınırlı değildi. Devasa tapınakların, sarayların, şehir surlarının, su kanallarının ve yolların yapımı gibi devletin angarya işlerinin yapılması için aşılması gereken zorluklar da vardı. Sahherib'in (M.Ö. 705-681) imar faaliyetleri ve peyzaj düzenlemelerinden bahseden yazıtında bu konuda hangi işlerin yapıldığından bahsedilmektedir. (Luckenbill, 1927: 172) Tüm bunlar için yüksek motivasyon, psikolojik ve fizyolojik dayanıklılık gerektiği açıktır. Bunu sağlamak için en önemli düşünsel argümanların din, ideoloji ve propaganda olduğunu söyleyebiliriz. Propaganda savaşa, işgale, şiddete ve işkenceye hizmet için kullanıldığında, taraftarları bu eylemleri gerçekleştirmeye teşvik etmiştir. Yine bu amaçlara hizmet için kullanılan propaganda, insanların duygularını istismar ederek saldırganlıklarını körüklemiş ve onları yolu bile olmayan sarp dağlar veya sıcak çöller gibi savaş alanlarına yaz kış demeden periyodik olarak sürüklemiştir. Bu konuda, Asur Kralı II. Sargon'un 8. Seferinin kayıtlarını içeren ve Tanrı Aşşur'a hitaben yazılmış mektubundan bir pasajda Asur ordusunun zorlu kış şartlarında yüksek dağ zirvelerine tırmanışından bahsedilmektedir. (Luckenbill, 1927: 79-80)

1.5. İç ve Dış Düşmanlar

Asur İmparatorluğu'na komşu olup Asur emperyalizminin hedefi olan halklar ve Asur tahakkümüne girmişken sonradan

isyan eden halklar Asur propagandasına ve saldırılarına maruz kalmışlardır. (Toptaş, 2018:179-200)

Bazen de Asur kralının egemenliği altındaki memleketlerde Asur egemenliğinin pekiştirilmesi, olası isyanlara karşı gözdağı verilmesi, yeni haraç, ganimet ve vergilerin toplanarak büyük projelere kaynak aktarılması gibi ihtiyaçlardan dolayı komşu memleketlere tekrarlanan seferler düzenlemiştir. Asur kraliyet yazıtları, Asur egemenliğine isyan edenlere karşı cezalandırma seferlerinin kayıtları ile doludur. (Budge and King, 1902: 81, 239, 282, 283, 287 vd.; Luckenbill, 1927: 104, 116, 120, 125, 129, 130 vd.)

II. Asurnasirpal (M.Ö. 885-860), bir yazıtında Asur Baş Tanrısı Aşşur'un emriyle Nairi Ülkesi'ne (Doğu Anadolu'ya) ikinci defa sefer düzenlediğinden bahseder. Onun ifadesine göre, kazandığı zaferin anısına bir monolit diktirmeye karar verir. II. Asurnasirpal'in bugünkü Diyarbakır İli'nin Bismil İlçesi yakınlarındaki Üçtepe Höyüğünde bulunan ve höyüğün eski adından dolayı Kurkh Monoliti olarak bilinen monolitinde aşağıdaki ifadeler geçmektedir:

“Onların üzerine katı bir haraç, vergi ve emekçiler yükledim. Kendimin bir resmini yaptım ve üzerine güçlü zaferlerimin bir hesabını yazdım. Matiatu'da (Midyat'ta) diktim.” (Grayson, 2002: 258)

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere, II. Asurnasirpal sadece Nairi Ülkesini zapt etmekle kalmamıştır. Aynı zamanda diktirmiş olduğu stelinde kendisini yüceltmiş ve bu yüceliği yöre halkına propaganda yapmıştır. Asur kralları bu gibi zaferlerin anısına halkın rahatça görebileceği yerlere steller diktirmişlerdir. Bu stellerdeki kabartma tasvirler ve çiviyazılı yazıtlarla propaganda mesajlarını vermişlerdir. Böylece yöre halkının bir daha Asur otoritesine isyan etmemesi için gözdağı verilmiştir.

II. Asurnasirpal'in stellerinden bir örneğin burada incelenmesi konunun açıklanması bakımından uygun olacaktır kanaatindeyiz. II. Asurnasirpal'in M.Ö. 879 tarihli Yukarı Dicle Bölgesi'ne düzenlediği seferinin anısına diktirilen kireçtaşı malzemedен yapılmış Kurkh Steli'nde, II. Asurnasirpal başının üzerindeki tanrı sembollerine sağ elini kaldırarak dua eder pozisyonda tasvir edilmiştir. Stel üzerinde II. Asurnasirpal'in omuz hizasından yaklaşık ayak bileklerine kadar olan kısımda çiviyazı-

zılı yazıt bulunmaktadır. Bu yazıtta kendisinin bölgedeki kahramanlıklarından bahsederek yöre halkına propaganda mesajları vermektedir. (Bakınız: Ekler, Fotoğraf 1)

Steller ve kabartma tasvirler gibi propagandaya hizmet eden eserler okuma yazma bilmeyen insanlara görsel mesajlarla hitap etmişlerdir. Bu eserlerin sanatı geliştirme düşüncesi ile üretilen eserler olmaktan daha ziyade imparatorluğu yüceltmek için propaganda amacıyla üretildikleri kanaatindeyiz.

Saray duvarlarını süsleyen kabartma tasvirlerde genellikle şu konularda içerikler mevcuttur: Asur egemenliğine isyan eden düşman halkların imhası, düşmanlara uygulanan işkenceler, düşman kentlerin kuşatılması ve düşüşü, halkların sürgün edilişi, isyancıların cezalandırılması, uzuv kesme, cesetlerin vahşi hayvanlara yem oluşu, alınan ganimetler, esirlerin nakli, kralların aslan ve boğa avları ve ziyafet şölenleri gibi konular.

Bu konuda bir örnek olarak III. Tiglat-pileser dönemi'ne, yaklaşık M.Ö. 728'e tarihlenen bir kabartma tasviri verebiliriz. Düşmana saldıran iki Asurlu atlı askeri tasvir eden kabartma tasvir, Asur propagandasını yansıtan en iyi örneklerden birisidir. Tasvirde Asurlu her iki asker de kıvrıcık saçlı, sivri sakallıdır. Başlarında kulaklarını da kapatan sivri uçlu bir miğfer vardır. Her iki asker de karelere yerleştirilmiş disklerden oluşan saçaklı bir tunik ve zırh giymişlerdir. Asurlu atlı savaşçılardan ikincisi, düşmekte olan bir düşman atına mızrak saplıyor. Bu esnada başsız bir düşman askeri ileri atılıyor. Asurlu askerlerin arkasında uzun bir elbise giymiş başsız bir düşman askeri baş aşağı yatıyor. Katledilen düşman askerinin bağırsakları bir akbabanın pençesinde ve gagasında taşınıyor. (Bakınız: Ekler, Fotoğraf 2)

Başka bir propaganda tasviri, Yeni Asur İmparatoru Sanherib Dönemi'ne, yaklaşık M.Ö. 700-692'ye tarihlenen duvar paneli kabartmasıdır. Asur ordusunun saldırısına uğrayan Yahuda Krallığı'nın önemli şehirlerinden Lakiş'ten ve valinin sarayından gelen ganimetleri tasvir etmektedir. Yahudalı esirler, Asurlu askerlerin eşliğinde aileleri ve hayvanlarıyla birlikte sürgüne gönderilmektedirler. Sağ altta Asurlu askerler tarafından Asur kralı Sanherib'e karşı isyandan sorumlu iki Lakişli'nin canlı canlı derileri yüzülmektedir. (Bakınız: Ekler: Fotoğraf 3)

Asur otoritesine düşman olan yabancı krallar, halklar ve yerel beylere yönelik yapılan Asur propagandasının amacını şöyle sıralayabiliriz:

1. Düşmanı korkutup mücadele azmini kırmak, teslim olmasını sağlamak ve gelecekte isyan etmesini engellemek.
2. Hedefteki düşman toplumu yanıltmak veya Asur baskısı nedeniyle çaresiz bırakmak suretiyle müttefik olarak kendi tarafına çekmek.
3. Düşman unsurların Asur krallarının maddi isteklerine boyun eğmelerini sağlamak.
4. Müttefiklik/vasallık ilişkilerini yeniden düzenlemek gibi.

2. Yeni Asur İmparatorluğu Propaganda Mesajlarından Bazı Örnekler

II. Asurnasirpal'in (M.Ö. 885-860) Akdeniz kıyılarına seferini anlatan ve devasa aslanlar ve boğalar üzerine kaydedilen yazıtta, "*Güçlü dağları geçtim, dünyanın dört bir yanındaki zorlu yolları takip ettim. Bir mızrak alevi yağdırdım, tüm şehirlerin prensleri üzerine. Ağzımın sözüyle titrediler ve kudretli gücüme yalvardılar.*" ifadeleri geçmektedir. (Budge and King, 1902: 196-197)

Yüksek rakımlı ve engebeli dağları aşmanın ve zorlu rotaları takip ederek düşman memleketlerine ulaşmanın vurgulandığını, II. Asurnasirpal'in uzak bölgelere gidebilme ve buraları denetim altına alabilme başarıları ile gücünün propagandasını yaptığını anlıyoruz. Ayrıca uzak bölgelere yapılan başarılı seferler her devletin yapabileceği bir kampanya değildi. Bu gibi askeri sefer organizasyonlarının yapılmış olması ve düşman şehirlerinin kuşatılması bile hedefteki halklar üzerine psikolojik olarak olumsuz tesir etmekteydi. Bu olumsuz tesir düşmanın moralini bozduğundan, Asur krallığının psikolojik üstünlüğü ele geçirmesini sağlamıştır.

II. Asurnasirpal'in (M.Ö. 885-860) Kurkh Monoliti'nde Asurnasirpal'in Nairi (Doğu Anadolu) ülkesine yapmış olduğu seferden bahsedilmektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere Asur kralları tanrıların emriyle ve onlar adına savaşlar yapmaktaydılar.

II. Asurnasirpal, Asurluların Baş Tanrısı Aşşur'un savaş emri hakkında şöyle demektedir: “*Adımı söyleyen (ve) egemenliğimi yüce kılan efendi Aşşur, bana talimat verdi ve ikinci kez Nairi'ye yürümemi emretti.*” (Grayson, 2002: 258)

II. Asurnasirpal, bu yazıtta ordunun sevk ve sefer organizasyonundan detaylı olarak bahsetmektedir. Sefere hangi ayda çıkıldığı, hangi kentlerden geçildiği, bu esnada hangi kentlerden nelerin haraç olarak alındığı, sefer esnasında yapılan av faaliyetleri, düşman birliklerinin imha edilmesi, sağ yakalananların uzuvlarının kesilmesi, zaferlerin anısına stel dikilmesi gibi bilgiler... Kurkh Monoliti bu yönüyle gelecekteki krallara sefer organizasyonunun nasıl yapılacağı konusunda bilgi veren önemli bir kaynak ve propaganda eseri olmuştur. İmparatorluğun uzak bölgelerine diktirilen yazıtlarda anlatılan olaylar özellikle Asur başkentlerinden Asur, Kalhu, Dur-Şarrukin ve Ninive'de yıllıklar ve inşaat yazıtlarında da anlatılmıştır. Ayrıca yazıtlarda anlatılan olaylar sarayların duvarlarını süsleyen kabartma tasvirlerle de görsel olarak desteklenmiştir. Böylece farklı yerlerde oluşturulan farklı türlerde yazıtlar ve görsel tasvirler aynı kralların aynı icraatlarından bahsettiklerinden, prenslerin ve diğer okuyucuların bu mesajlara erişimleri kolaylaştırılmıştır.

Kurkh Monoliti'nin diğer bir özelliği de düşmana yönelik propaganda yapmasıdır. Asur Kralı'nın sağ yakalanan düşmanlarının uzuvlarını kestiğinden bahsetmesi, onları diri diri yaktığından bahsetmesi gibi ifadeler, Asur Kralı'na karşı bir daha isyan etmeme konusunda yöre halkına verilen korku dolu propaganda mesajlarıdır. Asur propaganda yazıtlarından öğrendiğimiz bilgilere göre, Asur İmparatorları Eski Yakındoğu'da bir korku imparatorluğu kurmuş görünmektedirler. Ayrıca II. Asurnasirpal'in yöre halkından alınan ganimetlerden detaylıca bahsetmesi de tehdit ve korku dolu mesajlarını ekonomik yaptırımlarıyla güçlendirmek içindir. Asur krallarının düşmana yönelik propaganda mesajlarında alınan ganimetler içerisinde sığır, küçük baş hayvanlar, değerli madenler, tahıllar, şaraplar hatta genç erkek ve kızlar bile vardır. II. Asurnasirpal ayrıca bu sefer esnasında savaş arabalarına dağlarda yol açmak için demir baltalar kullandığından bahsetmektedir. Böylece demirin uzak bölgelere sefer düzenleme konusunda Demir Çağı öncesinin yaygın kullanılan madeni olan tunç madeninden yapılan silahlar ve aletlere

göre ne gibi avantajlar sağlamış olabileceği konusunda bir fikir edinmiş oluyoruz. (Grayson, 2002: 257-262)

Asur kraliyet yazıtlarında başarısızlıklardan hiç bahsedilmez. Örneğin bir bölgede Asur İmparatorluğu'na karşı bir isyan meydana gelmiş ve bölgenin kontrolü Asur denetiminden çıkmış ise, Asur kralları bu gibi durumları da ustalıkla kendi lehlerine propaganda etmeyi bilmişlerdir. Kraliyet yazıtlarındaki propaganda metinlerinde sıklıkla geçen “*günah işledi*” ifadesi genellikle Asur krallarına isyan eden vasal krallar veya yerel beyleri ifade etmek için kullanılmıştır. Zira inanca göre, Asur kralları, tanrılar tarafından kutsanmış imparatorluğu tanrılar adına yönetmektedirler. Bu durumda Asur krallarının otoritesine karşı gelmek ve Asur egemenliğinden kurtarılmış bölgeler ilan etmek gibi ölümcül hatalar tanrılara karşı işlenen büyük günahlardır. (Luckenbill, 1926: 284; Luckenbill, 1927: 143, 203, 226 vd.)

Elbette büyük günahların büyük bedelleri oluyordu. Buna örnek bir metin Asur İmparatoru II. Sargon (M.Ö. 722-705) döneminden gelmektedir. II. Sargon Nairi Ülkesi'ne yönelik bir sefer düzenlemiş, dönüş yolunda iken Musasir Şehri Kralı Urzana, Asur kralına karşı sorumluluklarını yerine getirmemiş ve efendisi Sargon'a isyan etmiş sayıldığından tanrılara karşı günah işlemekle suçlanmıştır:

“Dönüş yürüyüşümde, Musasir şehrinin Urzana'sı, günah ve kötülük işçisi, tanrıların yeminini çiğneyen ve hiçbir kuralı tanımayan, kötü bir dağlı olan, Aşşur, Şamaş, Nabu ve Marduk'un yeminine karşı günah işleyen ve bana isyan eden, seferimin dönüş yürüyüşünü durdurdu. Haracını, vergisini ve hediyelerini geri çekti ve bir kez olsun elçisini beni selamlaması için göndermedi.” (Luckenbill, 1927: 92 vd.) Metnin devamında Musasir Şehri'nin II. Sargon'un istilasına uğradığından, Asur kralının saymakla bitmeyen ganimetler aldığından ve II. Sargon'un “*deli bir köpek gibi terör yaydığından*” bahsedilmektedir. Bu ifadelerden Asur İmparatorluğu'nun isyancılara karşı her türlü aşırılığı meşru görüp devlet terörü uyguladığından ve şiddeti kutsallaştırdığından bahsedebiliriz.

Asur kraliyet propagandasında başarısızlıklardan bahsedilmediği gibi, kısmî başarılar da abartılarak kesin başarı imiş gibi gösterilmiştir. Buna, Sanherib'in (M.Ö. 705-681) Yahuda

Krallığı üzerine düzenlediği seferinden bahseden yazıtından bir pasajı örnek olarak verebiliriz.

“Yahudi Hizkiya’ya gelince, o benim boyunduruğum altına girmede, ben de ona ait olan 46 kuvvetli şehri, hisarları ve etraflarında bulunan sayısız küçük köyü kuşattım ve fethettim... Onu da [Hizkiya’yı] kafesteki bir kuş gibi Yeruslaim’daki kraliyet sarayına hapsedtim.” (Luckenbill, 1927: 120)

Bu ifadeleri detaylı bir şekilde açıklayarak Sanherib’in propagandasının nasıl en az cümle ile en güçlü propaganda mesajlarını verdiğine değinmek gerekirse; Sanherib, Yahudi Kralı Hizkiya’yı teslim alamadığından bahsetmiyor. Bunun yerine, “boyunduruğum altına girmede” diyor. Yani Sanherib’in Hizkiya’ya teslim olmasını teklif ettiğini, Hizkiya’nın ise bunu reddettiğini söylüyor. Sanherib buna karşılık Hizkiya’ya ait birçok kenti ele geçirdiğinden bahsederek aslında başarılı olduğundan bahsediyor. Devamında Hizkiya’yı “*kafesteki bir kuş gibi*” ifadeleri ile aşağılıyor ve Hizkiya’yı sarayında kuşatıp onu hapsedtiğinden ve onu alıkoyduğundan bahsederek gücünün propagandasını yapıyor.

Asur krallarının düşman unsurları üzerine propagandaları Tevrat’a da konu olmuştur: Tevrat’ta 2. Krallar: 18’de anlatılanlara göre Asur Kralı Sanherib (M.Ö. 705-681), Yahuda Kralı Hizkiya’yı ve Yahuda halkını teslim olmaya zorlamak için elçilerini Yeruslaim’e göndermiştir. Sanherib’in elçileri Yeruslaim’e geldiklerinde Rabşake isimli bir elçi Hizkiya’nın memurlarına ve Yahuda halkına Yahudi dilinde seslenerek Sanherib’in teslim olma teklifini içeren mesajını iletmiştir. Hizkiya’nın memurları Sanherib’in propagandasından halkı korumak için Rabşake’den Yahudi dilinde konuşmamasını, kendilerinin bildiği ancak halkın anlamayacağı Arami dilinde konuşmasını istemişlerdir. Rabşake ise, “*Efendim beni bu sözleri efendinize ve size söylemem için mi gönderdi sanıyorsunuz? Sizlerle birlikte kendi dışkısını yiyip idrarını içecek olan, surlar üzerindeki şu adamlara (halka) göndermedi mi?*” şeklinde cevap vererek Asur kralının propaganda mesajlarını psikolojik savaş için kullanmıştır. (Kutsal Kitap, 2019: 520 vd.)

Tevrat’taki bu ifadelere göre kuşatma altında açlık ve susuzlukla tehdit edilen Yeruslaim halkı, Sanherib’in baskı ve propagandasına maruz bırakılmışlardır.

Yine Rabşeke Yahuda halkına hitaben: “...Hizkiya’yı dinlemeyin; Asur kralı diyor ki, ‘Teslim olun, benim tarafıma geçin; ben gelip sizi kendi ülkeniz gibi bir ülkeye, tahıl ve yeni şarap ülkesine, tarlalar ve bağlar ülkesine, zeytin ağaçları ve bal ülkesine götürünceye kadar her biriniz kendi asmasından, kendi incir ağacından yesin ve kendi sarnıcından su içsin. Böylece hayatta kalırsınız, ölmezsiniz. Hizkiya’yı dinlemeyin, “Yehova bizi kurtaracak” diyerek aklınızı çelmesin...” demiştir. (Kutsal Kitap, 2019: 520 vd.)

Bu ifadelerden anlaşıldığına göre, Yahuda halkı kuşatma esnasında Asur elçisi Rabşeke’nin propagandası ile psikolojik savaşa ve tehdit ile yönlendirmeye maruz kalmıştır.

Asur kraliyet propagandasında düşman her zaman aşağılanmış ve kötü tanıtılmış, Asur kralları da tam tersine yüceltilmiştir. Asur kralları uyguladıkları propaganda çalışmaları ile Eski Yakındoğu halklarını kendilerine dayatılan emperyal sisteme itaat etmeye zorlamışlardır. Yine bu halkları kendilerine itaat etmeyen isyancılara karşı kışkırtarak onları öldürmek, sürgüne göndermek, esir edip köleleştirmek gibi yöntemlerle etkisiz hale getirmeye ikna etmek istemişlerdir. Bu yönüyle Asur propagandası ikna etmeyi kötüye kullandığı için “kara propaganda” olarak nitelendirilebilir.

Asur propagandasında düşmanın aşağılanması çeşitli bitki ve hayvan benzetmeleri ile sıkça yapılmıştır. Yukarıda verdiğimiz “*kafesteki bir kuş gibi*” (güçsüz ve etkisiz anlamında) ifadesine benzer bir ifadeye II. Asurnasirpal’in (M.Ö. 885-860) yıllıklarından örnek verebiliriz. II. Asurnasirpal yazıtında kendisinden bahsederken “*düşmanları olan efendileri, kralları ve prensleri bataklıktaki sazlar gibi kesti*” ifadesini kullanmaktadır. (Budge and King, 1902: 262) Bu propaganda metninde Asurnasirpal’e düşmanlık eden memleketler bataklığa, o memleketlerin yöneticileri de küçük bir rüzgârda bile sağa sola eğilen zayıf gövdeli saz bitkilerine benzetilerek aşağılanmışlardır. Burada sağa sola eğilen saz gibi ifadesi, Eski Yakındoğu’nun büyük devletleri olan Asur, Mısır, Urartu, Babil gibi devletler arasında denge siyaseti izleyen ve rüzgâr hangi tarafa eserse, o tarafa eğilen (hangi kral güçlü ise ona biat eden) bölgesel krallıklar için kullanılmıştır. Asurnasirpal’in onları kesmesi ifadesi de bu düşman unsurların ordularının ve yöneticilerinin imhasının saz

bitkisini kesmek kadar kolay ve mümkün olduğunu ifade etmektedir.

Saz bitkisinin Asur propagandasında kullanımını hakkında Tevrat kayıtlarında da bilgi mevcuttur. Sanherib'in (M.Ö. 705-681) Yahuda Kralı Hizkiya'yı tehdit etmek üzere, komutanını bir elçi olarak Yeruşalim'e gönderdiğinden ve Sanherib'in komutanının Yeruşalim'de kendisini karşılayan yetkililere şöyle seslendiğinden bahsedilir: *"Hizkiya'ya söyleyin. 'Büyük kral, Asur Kralı diyor ki: Güvendiğin şey ne, neye güveniyorsun? Savaş tasarılarının ve gücün olduğunu söylüyorsun, ama bunlar boş sözler. Kime güveniyorsun da bana karşı ayaklanıyorsun? İşte sen şu kırık kamış değneğe, Mısır'a güveniyorsun. Bu değnek kendisine yaslanan herkesin eline batar, deler. Firavun da kendisine güvenenler için böyledir."* (Kutsal Kitap, 2019: 521)

Bu pasajda Yahuda Kralı Hizkiya'nın müttefiki ve Asur emperyalizmine karşı bir dayanağı olan Mısır Ülkesi kırık bir kamışa benzetilmiştir. Örneğin bir ırmağa veya göle düşen kişinin kırık bir kamışa tutunup kurtulmaya çalışması, onun elinin kesilmesine neden olacaktır. Hizkiya'nın da Asur emperyalizminden kurtulmak için Mısır'a tutunması konusunda Sanherib'in komutanı, Mısır'ı zayıf ve güvenilmez bir ülke olarak göstermektedir. Sanherib Hizkiya'ya, Yahuda Krallığı'nın Mısır ile ittifakının Asur'a düşmanlık etmek anlamına geleceğini söylüyor. Bunun sonucunda da Asur saldırısı nedeniyle Yahuda halkının kanının döküleceği mesajını vererek tehdit ediyor. Yine metnin devamında Asur kralının gücünün propagandası yapılarak Yahuda Kralı Hizkiya ve Yahuda halkına karşı propaganda yapılmaktadır. Asurlu komutan, Sahberib'in Yahudilerin Rabbi'nin emriyle Yahuda Krallığını yıkmak üzere geldiğinden bahsederek psikolojik savaş yürütmeye devam ediyor ve *"ölmeyi değil, yaşamayı seçin"* diyor. (Kutsal Kitap, 2019: 521 vd.)

Ayrıca Asur emperyalizmine karşı bir denge unsuru olduğu anlaşılan Mısır'ın işgali Sanherib'in oğlu Esarhaddon ve torunu Asurbanipal'e nasip olacaktır. Böylece saltanatın babadan oğula geçtiği gibi, Asur İmparatorluğu'nun Doğu Akdeniz ve Mısır stratejisi ile bu hedefleri gerçekleştirmek için kullanılan kraliyet propagandası da babadan oğula geçmekteydi.

Asur kralları çeşitli vahşi hayvanları da propagandalarına alet etmişlerdir. II. Asurnasirpal (M.Ö. 885-860), kırmızıya çalar

renkte olduğundan dolayı savaş ve kanla ilişkilendirilen Mars Gezegeninin (Asur Tanrısı Nergal) ve bulanık bir görünümüne sahip olduğundan yine savaş ve kaos ile ilişkilendirilen Satürn Gezegeninin (Asur Tanrısı Ninurta) emri ile (Baysal, 2018: 406), vahşi hayvanları avlandığından bahsetmektedir. Tabii ki bu faaliyetlerinin propagandasını yaparak ne kadar güçlü bir kral olduğunu vurgulamaktadır. Bir yazıtında bahsettiğine göre, tuzak çukurundaki 30 fili, 257 vahşi boğayı ve “*kafesteki kuşlar gibi, 370 güçlü aslanı*” mızrağı ile öldürmüştür. (Grayson, 2002: 226) Başka bir yazıtında 450 güçlü aslan, 390 vahşi boğa, 200 devekuşu ve 30 fil öldürdüğünden bahsetmekte, dağlardan ve ormanlardan 50 yaban boğasını, 140 devekuşunu ve 20 güçlü aslanı canlı canlı yakaladığı ifade etmektedir. (Grayson, 2002: 291) Bu metinlerden anladığımız kadarıyla Asur kralları barış zamanlarında av faaliyetleri ile ilgileniyorlar, böylece askeri seferlere hazırlık için antrenman yapıyorlardı. Asur krallarının saraylarının duvarlarını süsleyen ve av sahneleri ile dolu kabartma tasvirler, saraya gelen elçiler ve misafirlere bu konuda görsel mesajlar iletliyordu. Asur krallarının aslan avları, boğa avları ve savaşlardaki performanslarını gösteren kabartma tasvirler, tıpkı imparatorluğun çeşitli yerlerine dikilen steller gibi kraliyet otoritesinin medya organları olarak propagandaya hizmet ediyordu. Eski Mezopotamya’da Sumerliler’den itibaren kullanılan silindir mühür geleneği vardı. Bu mühürlerin üzerine de tıpkı saray duvarlarını süsleyen kabartma tasvirlerde olduğu gibi, Sumer krallarından beri kraliyet avlarının tasvirleri yapılıyordu. (Öz, 2016:143-158) Bu gelenek Yeni Asur İmparatorluğu zamanında da devam etmiştir. Yeni Asur İmparatorluğu Dönemi’ne tarihlenen bir mühür baskısında aslan avı tasviri yapılmıştır. (Dick, 2006: 246)

Asur krallarının av sahnelerini tasvir eden kabartmalara açıklamalı bir örnek olarak Asur Kralı II. Asurnasirpal’in boğa avını temsil eden ve M.Ö. 875-860 yılları arasına tarihlenen bir kabartma tasviri verebiliriz. Bu tasvirde iki tekerli atlı savaş arabası bir sürücü tarafından kontrol ediliyor. Yerde oklara hedef olmuş bir boğa yatıyor. Kraliyet şapkası ile tasvir edilen II. Asurnasirpal öndeki boğaya atış yapmak yerine, arkadan saldıran daha heyecan verici boğayı avlıyor. Sol eliyle boğanın boynuzundan kavırıyor. Sağ elindeki kılıcı ile boğanın boynunu ke-

siyor. Arkadaki süvari bir kalkan ve mızrak ile kralı koruyor. (Bakınız: Ekler, Fotoğraf 4)

Binlerce yıl önce bile, yöneticiler propaganda yapmak için kendi yazılı ve görsel medyalarını oluşturup ülkenin her tarafına mesajlarını yaymışlardır. Yine bu görsel propaganda eserleri, özellikle de kralların kabartma tasvirlerini içeren steller olmak üzere Asur krallarının bölgede olmadıkları zamanlarda onların bir dublörü gibi devlet otoritesini temsilen hizmet ediyorlardı. Böylece devlet otoritesi, sanatçıların taş bloklar üzerine profesyonelce işledikleri kralların yüz ifadeleri ve kaslı yapılarını yansıtan kabartma tasvirlerle her an halka hissettiriliyordu.

II. Asurnasirpal'in (M.Ö. 885-860) kullandığı *"kafesteki kuş gibi"* ifadesini önceki sayfalarda Asur krallarından Sanherib'in (M.Ö. 705-681) propaganda yazıtlarında Yahuda Kralı Hizkiya'ya karşı kullanıldığını görmüştük. II. Asurnasirpal'in aslanları kafesteki kuş gibi avladığını iddia etmesi, yine onun gücünün propagandasını yapmaktadır. Belki de söz konusu av hayvanları önceden kralın avlanması için kafeste tutuluyor, belli oranda zayıflatılmış veya yaralanmış aslanlar Asur krallarına kolay av oluyordu.

Bu gibi deyimlerin Asur İmparatorluğu'nu yönetmiş farklı krallarının propaganda metinlerinde görülmesinden bazı tahminler çıkarabiliriz. Birincisi, daha önce de belirttiğimiz üzere krallar kendilerinden sonra gelecek olan krallara öğretici bir tarih bilgisi ve propaganda dilinin belli başlı deyimlerini veriyor olmalıdırlar. İkincisi, bu metinleri yazan ve saraya bağlı çalışan profesyonel bürokratların olduğunu, bunların da usta-çırak ilişkisi içerisinde devlet ideolojisini ve propaganda dilini kendilerinden sonra gelenlere öğretip onları yetiştirdiklerini akla getirmektedir. Bunu destekleyecek kanıtlar olarak Asur kraliyet otoritelerine ait kabartma tasvirler, steller, yıllıklar ve tabletler gibi yazılı ve görsel eserlerin şekil, içerik şablonu ve dil bakımından birbirlerine çok benzemesidir diyebiliriz.

Başka bir propaganda mesajı Sanherib'in (M.Ö. 705-681) yazıtlarından gelmektedir. Asur İmparatoru Sanherib, Elam, Babil ve Kalde Prenslikleri ile yaptığı bir meydan savaşı hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Hainleri ve kötülerini alçaltan savaş arabamın tekerlekleri kan ve pislikle doluydu. Savaşçıların bedenleriyle ovayı çimen

gibi doldurdum. Testislerini kestim ve Simânu'nun (Haziran) salatalık tohumları gibi mahremlerini parçaladım.” (Luckenbill, 1927: 92 vd.)

Buna göre Sanherib, imha ettiği düşmanlarının cesetlerinin ovayı çimen gibi hiç boş bir yer bırakmayacak şekilde tamamen kapladığından bahsederek, kendisinin de atlı savaş arabalarıyla bu cesetleri çiğnediği şeklinde övünmektedir. Bu ifadelerde yine zayıf bir bitki benzetmesi ile verilen propaganda mesajları yukarıda bahsettiğimiz üzere saz bitkisi örneğine benzemektedir. Sanherib'in düşman unsurlarının testislerini kesmesi, onların erkekliklerini yok ederek aşağılaması dikkat çekicidir. Yine düşmanlarının bedenlerini parçalayıp mahrem yerlerini Haziran salatalığının tohumları gibi ortaya çıkarması da Sanherib'in bir küçük düşürme ve onur kırma uygulamasıdır. “Simânu'nun (Haziran) salatalık tohumları gibi” ifadesi, olasılıkla Mezopotamya'da bu ayda tohumluk salatalıkların olgunlaşması ve düşmanların da tazeliği geçmiş, kartlaşmış, tohumluk salatalığa benzetilerek aşağılanması şeklinde değerlendirilebilir.

O'nun savaş arabalarının tekerlerinin kan ve pislikle dolması ifadesi, belki de mahrem yerleri parçalanan cesetlerin savaş arabalarının tekerleklerine bulaşan dışkılarına işaret etmektedir.

Görüleceği üzere, Asur kralları emperyal ideolojilerini gerçekleştirmek, savaşları, katliamları, ağır ekonomik yaptırımları ve sürgünleri meşrulaştırmak için sıklıkla propaganda mesajları kullanmışlardır. Onların propaganda mesajlarından tanrılar adına yapılan savaşları kazanmak için her yolun mubah olarak görüldüğünü anlıyoruz. Yine dönemin haklarının Asur krallarının saldırgan politikalarına nasıl maruz kaldıklarını, yıl boyunca çalışıp ürettikleri ürünlerinin nasıl ganimet olarak ele geçirildiğini, Asur emperyalizmine hizmet etmedikçe insan canının ne kadar önemsiz sayıldığını anlıyoruz. Daha dikkat çekici olanı, emperyalist ideolojiye hizmet için cepheden cepheye sürüklenen Asurlu askerlerin ne gibi zorluklarla karşılaştıklarından, neleri feda ettiklerinden hiç bahsedilmemesidir. Bu yönüyle savaşları bir sektör haline getirmiş görünen Yeni Asur İmparatorluğu'nun aynı zamanda dini inançları, devlet ideolojisini ve şiddeti bir fetiş haline getirdiğini anlıyoruz.

Sonuç

Yeni Asur İmparatorluğunun Anadolu içlerinden, Doğu Akdeniz ve Mısır'a, Basra Körfezi'nden Mezopotamya ve Zagros Dağları'na kadar olan bölgelere egemen olması, büyüyen devlet topraklarının kontrolünü de zorlaştırmış olmalıdır. Aynı zamanda göçlerle ve zorunlu iskanlarla bölgesel etnik yapıların değiştiği düşünülür ise, bu kadar geniş bir coğrafya ve üzerinde yaşayan halkların kontrolünün ne kadar zor olacağı tahmin edilebilir. Kontrolün sadece savaşlarla sağlanamayacağı veya en azından savaşların maliyetinin yüksek olacağı düşüncesi ile, Asur krallarının daha ekonomik bir kontrol mekanizması olan propagandaya önem vermiş olduklarını söyleyebiliriz. Bunu yaparken de önceki yaptıkları savaşları yazılı ve görsel medya organları aracılığı ile Eski Yakındoğu halklarına tehditkâr referanslar olarak göstermişlerdir. Asur krallarının tasvirlerinin yer aldığı steller nasıl ki onların yokluğunda bir dublör gibi devlet otoritesini temsil etmiş ve canlandırmış ise, propaganda mesajları ve savaş sahnelerini konu edinen tasvirler de Eski Yakındoğu halklarının zihninde geçmişte yaşanmış acı verici olayları canlı tutmak için kasten ve profesyonelce oluşturulmuşlardır. Bunlar özellikle Asur saraylarına gelen elçiler, kraliyet otoritesine bağlı yerel yöneticiler gibi doğrudan Asur kralları ile muhatap olan önemli kişileri etkilemeye yöneliktir.

Asur kraliyet yazıtlarında anlatılan olayların ve propaganda mesajlarının Tevrat kayıtlarında da çok benzer ifadelerle görülmesi Asur saldırganlığının, emperyalizminin ve propagandasının rakip bir toplumun yazılı kaynakları tarafından doğrulandığını göstermektedir. Bu durum tarihsel olayların mukayeseli bir şekilde incelenmesine imkân vermesi bakımından önemlidir.

Asur propagandası tehdit, korkutma, çarpıtma, aşağılama, aldatma, abartma gibi olgularla doludur. Propaganda mesajlarında düşman her zaman aşağılanmış, imha edilmiş, uzuvları kesilmiş, sürgün edilmiş, haraca bağlanmış, zayıf ve günahkâr bir imaj ile tanıtılmıştır. Asur kralları ise tanrılar adına ülkeyi yöneten güçlü, iyi görünümlü, cesur, temiz, hızlı, bilgili, doğru vb. olumlu imajlarla tanıtılmışlardır. Bu yönüyle Asur propagandası muhataplarını kimlerle iş birliği yapmaları veya yapmamaları konusunda yönlendirme çabası içerisinde olmuştur.

Steller, inşaat kitabeleri, yıllıklar, kabartma tasvirler gibi eserlerde şablon ve ifadelerin benzerliği propagandanın sistematik bir devlet uygulaması olduğunu göstermektedir. Bu durum propagandaya her zaman ihtiyaç duyulduğunu, propagandanın bir anlamda “barış zamanında savaş” veya “soğuk savaş” yöntemlerinden birisi olduğunu göstermektedir.

Asur propagandasının görsel tasvirlerle verdiği önem, özellikle okuma yazma bilmeyen insanları etkilemeye ve onların zihinlerine Asur kraliyet otoritelerinin belirlediği bir Asur imajı yerleştirmeye yöneliktir. Hedefteki kişilerin söz konusu görseller ile en az zamanda en yüksek propaganda etkisine maruz bırakıldıklarını düşünüyoruz. Uzun kesme, diri diri yakma ve deri yüzme gibi aşırılıklar içeren uygulamaların kraliyet medya organlarında servis edilmesi buna kanıt olarak sunulabilir.

Yeni Asur İmparatorluğu propagandasında görülen bazı olguların modern dünyada da görüldüğünü söyleyebiliriz. Örneğin Asur krallarının uzak bölgelere seferler düzenlemeleriyle, ordularının ve silahlarının yüksek rakımlı dağların zirvelerine kadar ulaştığıyla övünmelerinden ve bunların propagandasını yapmalarından bahsetmiştik. Günümüzde de modern devletlerin veya şirketlerin uzun menzilli silahlarla, yüksek hızlı araçlarla ve dünyadan çok uzaktaki gök cisimlerine erişim gibi uzak mesafe başarılarıyla övünmeleri; modern ülkelerin yöneticilerinin ata binme, savaş uçağı kullanma ve avlanma görüntülerinin basın organlarında dünya halklarına propaganda edilmesi de binlerce yıllık propaganda geleneğinin devamıdır olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- BAYSAL, A. Selim (2016). *Asurlular'da Tarih Yazımı ve Takvim Sistemi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- BAYSAL, A. Selim (2018). "Asur ve Babil Astrolojisinde Gök Olaylarının Yorumlanması Üzerine Bir Değerlendirme", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/66, Mart, s. 402-414.
- BUDGE, E. A. W. and King, L. W. (1902). *The Annals of the Kings of Assyria: The Cuneiform Texts with from the Original Documents in British Museum, Volume I*, London: Oxford University Press.
- DICK, M. B. (2006). "The Neo-Assyrian Royal Lion Hunt and Yahweh's Answer to Job", *Journal of Biblical Literature*, Vol. 125, No. 2, America, pp. 243-270.
- GARTH, S. J. and O'Donnell, V. (2012). *Propaganda and Persuasion, Fifth Edition*, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: Sage Publications.
- GRAYSON, A. K. (2002). *Assyrian Rulers of the Early First Millenium BC, Volume I (1114-859 BC)*, Toronto-Buffalo-London: University of Toronto Press.
- GÜNBATTI, C. (1997). "Kültepe'den Akadlı Sargon'a Ait Bir Tablet", *Archivum Anatolicum (Anadolu Arşivleri)*, Cilt: 3, s. 131-155.
https://www.britishmuseum.org/collection/object/W_1928-1010-3 Erişim tarihi: 05.03.2021.
<https://www.jw.org/tr/yayinlar/kutsal-kitap/bi12/kitaplar/2-krallar/18/> Erişim Tarihi: 06.03.2021.
<https://www.kutsalkitap.org/online-kutsal-kitap/> Erişim Tarihi: 06.03.2021.
<https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/law-code-hammurabi-king-babylon> Erişim tarihi: 05.03.2021.
<https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/stele-vultures> Erişim tarihi: 05.03.2021.
<https://www.louvre.fr/en/oeuvre-notices/victory-stele-naram-sin> Erişim tarihi: 05.03.2021.
- KAĞNICI, G. (2017). "Kral Yazıtlarındaki Propaganda Biçimleri: Erhandedanlar Döneminden Eski Babil'in Sonuna Kadar", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 27, s. 125-135.
- KUTSAL KİTAP (2019). *Yeni Dünya Çevirisi*, Watchtower Bible And Tract Society of New York, USA.
- LAATO, A. (1995). "Assyrian Propaganda and the Falsification of History in the Royal Inscriptions of Sennacherib", *Vetus Testamentum*, Vol. 45, Fasc. 2, pp. 198-226.
- LANFRANCI, G. B. and Parpola, S. (1990). *The Correspondence of Sargon II, Part II: Letters from the Northern and Northeastern Provinces*, Helsinki.
- LİVERANİ, M. (1995). "The Deeds of Ancient Mesopotamian Kings", *Civilizations of the Ancient Near East*, Editor: Jack M. Sasson, Vol 4, Charles Scribner's Sons, New York, pp. 2353-2366.

- LUCKENBILL, D. D. (1926). *Ancient Records of Assyria and Babylonia*, Volume I, Chicago: The Chicago University Press.
- LUCKENBILL, D. D. (1927). *Ancient Records of Assyria and Babylonia*, Volume II, Chicago: The Chicago University Press.
- ÖZ, E. (2016). “Yazılı Kaynaklar ve Arkeolojik Buluntular Işığında, Mezopotamya’nın Erken Dönemlerinden Yeni Asur Devri Sonuna Kadar Kralların Av Faaliyetleri”, *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, Sayı: 45, Bahar III, s. 143-158.
- PARPOLA, S. (1987). *The Correspondence of Sargon II, Part I: Letters from Assyria and the West*, Helsinki.
- PARPOLA, S. (1993). *Letters from Assyrian and Babylonian Scholars*, Helsinki.
- PARPOLA, S. and Watanabe, K. (1988). *Neo-Assyrian Treaties and Loyalty Oaths*, Helsinki: Helsinki University Press.
- TOPTAŞ, K. (2018). “Yeni Asur Emperyalizminin Bir Sonucu Olarak İsyanlar”, *Archivum Anatolicum (ArAn)*, Sayı: 12/2, s. 179-200.

EKLER

Fotoğraf 1: II. Aurnasipal'in M.Ö. 879 tarihli Yukarı Dicle Bölgesi'ne düzenlediği seferinin anısına diktirilen Kurkh Steli. Görüntü: © The Trustees of the British Museum lisansı ile korunmaktadır.

British Museum. Müze Numarası: 118883. Kayıt Numarası: 1863,0619,1. Buluntu Yeri: Kurkh (Diyarbakır İli Bismil İlçesi sınırları içerisindeki Üçtepe Höyüğü), Müzeye kazandıran: John George Taylor, Yıl: 1863.

Fotoğraf 2: Yeni Asur İmparatoru III. Tiglat-pileser Dönemi'ne, yaklaşık M.Ö. 728'e tarihlenen düşmana saldıran iki Asurlu atlı askeri temsil eden kabartma propaganda tasviri. Görüntü: © The Trustees of the British Museum lisansı ile korunmaktadır.

British Museum. Müze Numarası: 118907. Kayıt Numarası: 1849,0502.10.
Buluntu Yeri: Nimrud, Güneybatı Sarayı. Hafir: Sir Austen Henry Layard,
Yıl: 1849.

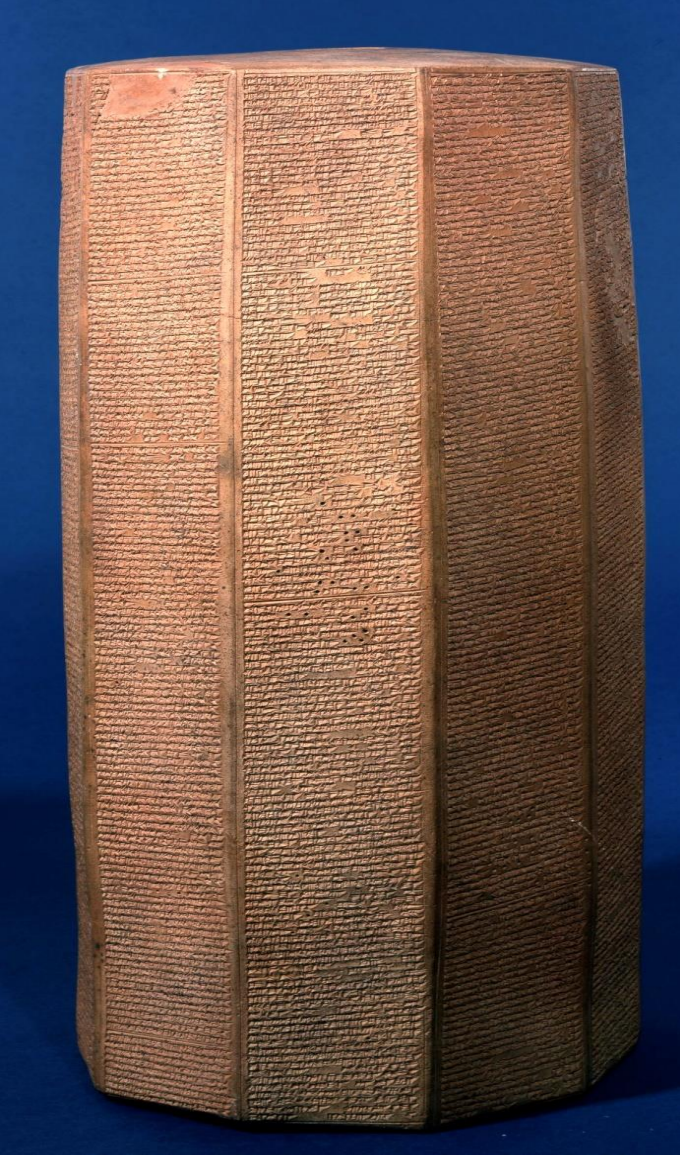
Fotoğraf 3: Yeni Asur İmparatoru Sanherib Dönemi'ne, yaklaşık M.Ö. 700-692'ye tarihlenen Lakiş Şehri kuşatmasını tasvir eden duvar paneli kabartması. Görüntü: © The Trustees of the British Museum lisansı ile korunmaktadır.

British Museum. Müze Numarası: 124907. Kayıt Numarası: 1856.0909,14.
Buluntu Yeri: Ninive, Güneybatı Sarayı. Hafirler: Hormuzd Rassam, William Kennett Loftus, Sir Henry Creswicke Rawlinson, John George Taylor, Yıl: 1856.

Fotoğraf 4: Asur Kralı II. Aurnasirpal'in boğa avını temsil eden ve M.Ö. 875-860 yılları arasına tarihlenen bir kabartma tasvir. Görüntü: © The Trustees of the British Museum lisansı ile korunmaktadır.

British Museum. Müze Numarası: 124532. Kayıt Numarası: 1847,0623.12. Buluntu Yeri: Nimrud, Kuzeybatı Sarayı. Hafir: Sir Austen Henry Layard, Yıl: 1846.

Fotoğraf 5: Asur Kralı Asurbanipal'in (M.Ö. 669-631) yıllıklarının yer aldığı kilden yapılmış on kenarlı silindir yazıt. Bu yazıt, Asurbanipal'in yıllıklarının en eksiksiz kaydını temsil etmektedir. Görüntü: © The Trustees of the British Museum lisansı ile korunmaktadır.

British Museum. Müze Numarası: 91026. Buluntu Yeri: Ninive, Kuzey Sarayı. Hafir: Hormuzd Rassam. Yıl: 1854.

